

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2015

Jana Kliková

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

SPALOVAT ČI NESPALOVAT?

**PROBLEMATIKA SPALOVÁNÍ ODPADU
V KONTEXTU VÝSTAVBY SPALOVNY CHOTÍKOV
V OČÍCH MÍSTNÍCH OBYVATEL**

Jana Kliková

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

SPALOVAT ČI NESPALOVAT?

**PROBLEMATIKA SPALOVÁNÍ ODPADU
V KONTEXTU VÝSTAVBY SPALOVNY CHOTÍKOV
V OČÍCH MÍSTNÍCH OBYVATEL**

Jana Kliková

Vedoucí práce:

Mgr. Daniel Sosna, Ph. D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

OBSAH

1 ÚVOD	1
2 SPALOVNA ZEVO CHOTÍKOV	3
3 ODPAD A ZNEČIŠTĚNÍ	5
4 METODOLOGIE	10
4.1 Výzkumné otázky	10
4.2 Informátoři	10
4.3 Sběr dat.....	11
4.4 Etická stránka výzkumu	11
4.5 Analýza dat	12
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	13
5.1 Lokální resistance	13
5.1.1 NIMBY a NIABY	14
5.1.2 Sdružení pro udržitelný rozvoj obce Chotíkov	16
5.2 Životní prostředí.....	18
5.3 Zdraví	20
5.4 Vědění a důvěra.....	21
5.5 Skládka odpadů Chotíkov	23
5.6 Spalovna a spalování odpadu.....	25
5.6.1 Inspirace v zahraničí.....	26
5.6.2 Co z toho budeme mít?	27

5.6.3 Co s komunálním odpadem?.....	28
6 ZÁVĚR.....	30
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	33
7.1 Literatura.....	33
7.2 Internetové zdroje	33
7.3 Jiné	37
8 RESUMÉ.....	38
9 PŘÍLOHY	39

Mé poděkování patří především Danielu Sosnovi za ochotné a trpělivé vedení mé práce a za všechny cenné rady, které mi poskytl. Dále děkuji informátorům za jejich vstřícnost a otevřenost.

1 ÚVOD

Legislativa Evropské Unie (Směrnice o odpadech, 2008) nařizuje členským státům co největší omezení skládkování odpadu a zaměření se na předcházení jeho vzniku a metody využití. Skládkování odpadu má být až poslední možností, pokud nejde odpad využít jiným způsobem, skládkovaný odpad by měl být inertní. Přestože spalování jako energetické využití odpadu je na žebříčku jiných možností úplně nejnižší z prostého důvodu, že tato likvidace je definitivní a odpad lze využít jednorázově k výrobě energie, je to nejschůdnější cesta k omezení skládkování. Preferované jsou právě jiné způsoby zacházení s odpadem a je vyžadována změna celého systému odpadového hospodářství, ke které by měly členské státy EU postupně směřovat. Ideální je co nejméně odpadu produkovat a co nejvíce toho vyprodukovaného znovu použít nebo recyklovat.

V České republice se proto začaly objevovat pokusy o výstavbu spaloven odpadů. Používám slovo pokusy, protože ne všechny projekty byly dotažené do konce. Ani spalovna v Chotíkově, kterou se budu zabývat v této práci, ještě není dostavěná a stále se objevují další překážky od aktivistů, tudíž ani v pokročilém stadiu výstavby stále není jasné, zda spalovna začne v daném termínu plnit svou funkci. Společně s debatami o výstavbách spaloven se objevuje lokální resistance a také resistance ekologických hnutí jako jsou například Děti Země nebo Arnika. Za společný cíl si kladou zabránit výstavbě spaloven všemi možnými dostupnými prostředky. Je nasnadě, že argumentují environmentálními dopady spaloven, a když už navrhnou jiná řešení, tak nejsou propracována k případné realizaci alternativních opatření.

Cílem této práce je ukázat na příkladu Spalovny Chotíkov, jak se lokální obyvatelstvo, v tomto případě obyvatelé obcí Chotíkov a Příšov, staví k zásahu do jejich domácího prostředí, který přichází na základě rozhodnutí a zájmů lidí s mocí. Tento střet zájmů vede ke vzniku

rezistence, které budu v této práci věnovat zvláštní pozornost. Obce jsou situovány v oblasti okresu Plzeň-sever zhruba čtyři kilometry od okraje Plzně směrem na Karlovy Vary. Příšov má téměř 300 a Chotíkov kolem 1200 obyvatel. Pro ilustraci je přiložena mapa jako příloha číslo 3.

Při výzkumu mě zajímaly názory obyčejných lidí, kteří nejsou ve vztahu ke spalovně ničím významní, nebojí za to, aby byla nebo nebyla spalovna postavena, ale žijí v místě, kde se spalovna staví, a přistupují k tomu faktu určitým způsobem. Téma jsem si vybrala, protože sama žiji v Příšově a připadalo mi, že spalovna je mezi místními lidmi významným tématem, tak jsem ho chtěla nadnést a zjistit, co pro ně spalovna znamená. Kromě toho v této práci rozvíjím problematiku spalování odpadu.

Na reakci lokálního obyvatelstva na kontroverzní stavby jako jsou právě spalovny, záleží. Jednak proto, že od té reakce se často odvíjí, zda daná stavba vůbec bude dostavěna, ale také proto, že nám reakce vypovídá něco o tom zařízení a o lidech samých. Jsou lokální odpůrci spaloven jen nutným problémem při instalaci obecně prospěšných staveb, nebo nám ukazují, že jsme se možná nevydali dobrou cestou a měli bychom hledat jiné řešení, protože daná stavba nebude tak obecně prospěšná, jak jsme si mysleli?

2 SPALOVNA ZEVO CHOTÍKOV

Závod na energetické využití komunálního odpadu Chotíkov, ZEVO Chotíkov (ZEVO Chotíkov, 2015) bude zařízení pro energetické využití odpadů postavené v místě skládky Chotíkov v okrese Plzeň-sever. Investorem je Plzeňská teplárenská, a.s., která je v Plzni dodavatelem tepelné energie a zároveň provozovatelem skládky Chotíkov. Spalovaný odpad by tak měl sloužit k následnému vyrábění využitelné elektrické a tepelné energie. Začátku stavby v roce 2013 (ZEVO Chotíkov, 2015) předcházelo dlouhé vyřizování, které začalo v roce 2002. Ihned na začátku se začaly objevovat odmítavé postoje, Strana zelených se vymezila proti spalovně okamžitě, krajský úřad Plzeňského kraje také se zařízením nesouhlasil (ZEVO Chotíkov, 2015). Dále různá hnutí zabývající se ochranou životního prostředí vyjádřila svůj nesouhlas. Od roku 2008 probíhaly veřejné debaty a tiskové konference s obyvateli obcí Chotíkov, Příšov a Touškov. V období voleb občané volili své politické zástupce podle jejich vyjádření ke spalovně. V září roku 2009 proběhlo v Chotíkově referendum o tom, zda by tam spalovna vůbec mohla vzniknout (Ježek, 2009). Výsledek byl velmi vyrovnaný, ale o několik lidí více hlasovalo pro spalovnu.

V listopadu roku 2010 odbor životního prostředí krajského úřadu Plzeňského kraje vydal výsledek zjišťovacího řízení (Závěr zjišťovacího řízení, 2010) dle zákona o posuzování vlivu na životní prostředí. Závěrem bylo, že zařízení nebude mít významný vliv na životní prostředí.

Jak již bylo zmíněno v úvodu, Evropská unie vydala roku 2008 směrnici o odpadech (Směrnice o odpadech, 2009), která stanovuje priority při likvidaci odpadu. Především by se mělo přecházet jejich vzniku, dále pak je žádané opětovné použití, na třetím místě je recyklace, až po té je na řadě jejich jiné například energetické využití, na úplně posledním místě je odstranění. Členské státy mají přijmout opatření pro splnění této směrnice, ale Česká republika ještě takové opatření nepřijala, takže je i problém s dotacemi pro spalovnu (Lukáč, 2013). To není jen problém spalovny

v Chotíkově, to je problém celého státu. Protože na jednu stranu Evropská unie požaduje omezit skládkování, na druhou stranu ovšem odmítá dávat dotace do spaloven tam, kde není vyřešen celostní přístup k likvidaci odpadu. Kvůli zamítnutí žádosti o dotace nebude stát spalovna u Karviné, kde brzo nebude pro odpad místo (Štalmach, 2015).

To, že je spalovna pořád aktuální téma ve zdejší společnosti dokazují i nedávná rozhodnutí krajského soudu v Plzni. Ten nejprve zrušil územní rozhodnutí pro spalovnu po výtkách hnutí Děti země a Sdružení pro udržitelný rozvoj obce Chotíkov o podjatosti krajského úřadu. Skalní odpůrci projektu se nevzdali a bojovali i za zrušení stavebního povolení. Povedlo se jim tedy rozhodnutí krajského soudu o zrušení územního povolení (Vejvodová, 2014). A v únoru 2015 krajský soud zrušil také stavební povolení (Petříková, 2015), budoucnost téměř hotové stavby tak zůstává nejistou. Měla být hotová v prosinci 2015. Zatím Plzeňská teplárenská zakonzervuje stavbu (Šrámková, 2015), aby nedošlo k poškození toho, co je již hotové.

3 ODPAD A ZNEČIŠTĚNÍ

Nakládání s odpadem je důležité téma, protože se týká všech, kteří ho produkují. Co pro nás odpad znamená? Zrod odpadu, jak ho známe dnes, tedy tuhého odpadu „je vedlejším efektem industriální revoluce“ (Tošner, 2007). Industrializace s sebou přinesla nové materiály a výrobní postupy, díky kterým začala masová produkce zboží a tím pádem obalů, zastaralých věcí, zkrátka produkce velkého množství dlouho rozkladatelného odpadu. „Věc získává status odpadu poté, co je spotřebována. Převedení věci ze stavu užitečnosti do stavu odpadu je mentální operací. Naše společnost je ovládána kultem novosti.“ (Tošner, 2007) Projevem tohoto kultu novosti je například plánované zastarávání, kdy si výrobci udržují zákazníky tím, že zajišťují buď, aby produkt přestal fungovat krátce po uplynutí záruční lhůty, nebo přijdou na trh s novým modelem, který zákazníci koupí, přestože starý model je plně funkční. Děje se tak například s mobilními telefony.

Co je pro nás odpad? Odpad (Tošner, 2007) je obtížně zařaditelný do jednotné kategorie, protože se dotýká mnoha sfér společenského života, od politické přes ekonomickou či právní až po vědeckou. To ho dělá matoucím, protože moderní společnost se vyžívá v kategoriích. Kdyby to bylo možné, nejráději bychom všechno měli v pěkných malých úhledných zásuvkách s jednoznačnými nálepkami. Odpad zabírá prostor a je individuální i společenskou záležitostí, nechceme skladovat nehodnotné věci, jak na úrovni domácnosti, tak na úrovni společnosti. Spalovna má funkci jednak zlikvidovat odpad, aby nezabíral místo, ale také využít energii ze spalování. Jedná se o finální využití. Právě proto by spalování mělo přijít na řadu, až po recyklaci.

Odpad je také vnímán jako materiál, který jsme nebyli schopni využít (Gille, 2009). Gille (2009) se zabývá vztahem odpadu a společnosti. Říká, že „odpad samotný – jeho produkce, konzumace, cirkulace a přeměna – tvoří podstatnou součást společnosti“ (Gille, 2009: 1050). „Sociální instituce determinují, jaké odpady, ne jen zdroje, jsou společností

považovány za cenné, tyto instituce regulují produkci a distribuci odpadu empiricky hmatatelnými způsoby.“ (Gille, 2009: 1056) Porovnává takzvané odpadové režimy v Maďarsku. „Odpadové režimy se liší v závislosti na produkci, reprezentaci a politice odpadu.“ (Gille, 2009: 1056) Materiály, které stojí za to recyklovat, jsou tudíž definovány společností a jejími hodnotami, a stejně tak materiály, které můžeme s klidem spálit.

Odpad je tedy nevyhnutelným produktem naší společnosti, ale je i jejím odrazem. Konzumní společnost založená na spotřebě musí dříve či později čelit následkům. Závratné množství odpadu je jedním z takových následků. Odpad je považován za nečistý a znečišťující, proto nelze mluvit o odpadu, aniž bychom mluvili zároveň o znečištění.

Myšlenkou, že nečistota je něco „nacházející se mimo místo“ se zabývá v zásadním antropologickém díle na toto téma Mary Douglas (1966). Kategorizace světa na čisté a nečisté souvisí se snahou udržet společenský řád. Nerozumíme-li nějakému jevu, nedokážeme-li ho řádně uchopit a zařadit do jednoznačné kategorie, klasifikujeme tento jev jako nečistý. Takto myšlenkově zařazená věc s sebou nese určité nebezpečí, narušuje řád a tím ostré hranice kategorizace světa. Nečistota tudíž není jen něco špinavého v hygienickém, ekologickém či morálním smyslu, ale to, co nějakým způsobem „narušuje rovnováhu, ničí nebo zamlžuje žádoucí hranice a stavy a vyvolává destruktivní přírodní síly nebo okolnosti“ (Barnard, Spencer, 2004: 437).

Není právě spalovna takové narušení řádu vyvolávající strach a nejistotu? Může strach ze znečištění ovzduší být jen zástupným prvkem pro strach z narušení fyzicky obývaného prostředí? Podíváme-li se na znečištění obecněji, zjistíme, že má několik různých podob v mysli lidí.

John Copeland Nagle se zabývá pojmem „znečištění“ v kontextu environmentálního práva, ale rozebírá, co tento pojem všechno obnáší i v jiných kontextech, neměli bychom se omezovat pouze na environmentální znečištění jako je znečištění vody či vzduchu a opomíjet jiné typy znečištění jako například „kulturní, světelné či duchovní“ (Nagle,

2009: 6). Nagle (2009) rozebírá i další formy, kterými jsou morální, etické, soudní a sensorické znečištění. „Environmentální konotace znečištění se stala všudypřítomnou během hnutí za ochranu životního prostředí v šedesátých a sedmdesátých letech a dnes dominuje populárnímu diskursu a právu.“ (Nagle, 2009: 16)

Environmentální znečištění s sebou nese řadu vedlejších účinků, které se manifestují skrze kvalitu životního prostředí a ovlivňují společnost (Alexander, 1971). Společnost se snaží najít rovnováhu mezi technologickým pokrokem a zachováním kvality životního prostředí. Velký pokrok přináší také nepřehlédnutelné vedlejší účinky. „Je potřeba, aby se sociální svět modifikoval tak, aby reflektoval existujících a potenciálních změn ve fyzickém světě.“ (Alexander, 1971: 46) Je třeba vyrovnat přínos z fyzické změny a cenu, kterou společnost zaplatí při vzniklých vedlejších účincích.

Nagle (2009) se dobírá k tomu, že význam znečištění je sociálně konstruovaný, proto se nedá přesně definovat, ale dají se popsat alespoň některé aspekty. Dá se shrnout, o čem lidé mluví, když mluví o znečištění. Znečištění vždy zahrnuje „polutant, znečišťovatele a prostředí, ve kterém vznikne následná škoda“ (Nagle, 2009: 41). Polutant je v základním smyslu znečišťující či odpadní látka, ale Nagle vnímá polutant jako „činitele produkujícího škodlivý vliv.“ Dá se říct, že sama spalovna je takovým polutantem, Plzeňská teplárenská by pak byla znečišťovatelem, což je „osoba zodpovědná za uvedení polutantu do prostředí.“ Ovšem jako polutant se dá označit i skládka, která tam již je přítomná několik desítek let. Kromě toho, že i skládky produkují emise, jsou také potenciálně nebezpečná záležitost, jak ukazuje případ požáru z dubna 2014 ve městě Valparaíso v Chile (Česká televize, 2014), kde se požár skládky rozšířil do města, které poté hořelo několik dní. Požáry skládek nejsou nic výjimečného ani v České republice, v červnu si takový požár v Litvínově vyžádal spolupráci čtyř jednotek hasičů, než se ho podařilo uhasit (Požáry.cz, 2014).

Ke znečištění je nutno přistupovat v daném kontextu (Nagle, 2009: 78), dávat pozor, co kam patří, aby to neznečišťovalo. Pokud je nečistota něco mimo místo (Douglas, 1966), můžeme k tomu přistupovat tak, že je místo, kde to není nečistota. Co je někde povoleno, je jinde zakázáno a při výskytu je to automaticky nečisté. Je tudíž třeba stanovit, co kam patří, kde budou jaké hranice. V zákonech potřebujeme mít ustanovené jasné definice, kterými by se řídili všichni. Dále Nagle (2009: 78) navazuje následující pasáží:

„Boj o rozhodnutí, kdo určí které hranice, je univerzální a sjednocuje zastánce stojící proti všem formám znečištění, ať už se jedná o znečištění vzduchu, vody, o hlukové a světlené znečištění, nebo o kulturní znečištění pramenící z násilné zábavy, rasismu a pornografie.“

Je tedy vůbec možné dojít k dohodě ohledně znečištění? Co je pro jednoho nečisté, může být čisté pro druhého a naopak. Každý by chtěl, aby se ostatní řídili právě jeho hranicemi. Jakákoliv společenská domluva je tedy jen kompromis a problémy vznikají při snaze řídit se svými vlastními hranicemi.

Otázkou zůstává, co to tedy je znečištění v tomhle případě a čím znečišťujeme víc, jestli viditelným odpadem, nebo tím neviditelným, ale například dýchatelným? Anglická antropoložka Judith Okely (1984) popisuje střet dvou rozdílných pohledů na svět ve své knize o travellerech v Anglii. Jedna z žen tam vložila noviny, kterých se chtěla zbavit, do živého plotu, pro ni byly noviny takto uklizené. Ovšem ženě, která tam bydlela a viděla to, se to ani trochu nezamlouvalo. Příčilo se to i Okely. S naším odlišným vnímáním čistoty je to pro nás znečištění, odpad patří na specifické místo a musí s ním být specificky nakládáno. Jakmile se tak neděje, cítíme, že je něco špatně. Jenže travellerka to viděla jinak, z jejího pohledu tak uklidila a vše bylo v pořádku.

Americký antropolog Joshua Reno (2015) ve své přednášce v Plzni mluvil o takzvaném „rouhačském životě“ v angličtině blasphemous life, který filosof Eugene Thacker (2011) popisuje jako „život, který se žije, ale

neměl by se žít.“ V přednášce (2015) se Reno zaobíral způsobem skládkování v USA a konkrétně se zaměřil na svůj výzkum skládky v Michiganu, kterou nazývá Four Corners. Skládka (Reno, 2015) je nahlížena jako specifické hybridní prostředí, které vzniká při snaze oddělit odpad jednak od společnosti, ale i od přírody. Stoprocentně se to ovšem nedaří, což vede k vytvoření „nových křehkých společensko-přírodních pletenců všech zúčastněných.“ Jednak jsou tam lidé, zaměstnanci skládky, kteří se obětují, sami přichází do kontaktu s odpadem, aby zbytek lidí nemusel, ale to je činí znečištěnými, protože odpad je znečišťující. Ale především bez ohledu na všechna opatření do kontaktu s odpadem vždy přicházejí i jiné organismy. Ze zvířat, která se na skládce pohybují, jsou problematičtí ptáci, protože ti můžou přiletět kamkoliv. Skládka by musela být něčím zastřešena, aby na ní ptáci nelétali. Na skládce se pohybují rackové, kteří tam hledají potravu, ale protože jsou považováni za škodnou, střílí se. Four Corners leží nedaleko chráněné krajinné oblasti, která je známá pro své orly bělohlavé. Ti se naučili, že mají na skládce oběd zdarma v podobně střelených racků, čímž se vytvořil nový ekologický vztah. Orli bělohlaví jsou ale chráněným druhem, proto byl problém, když se na skládce našel mrtvý orel. Muž, který střílel racky, měl strach, že ho zastřelil, za tento čin by šel do vězení. Pravděpodobně, což také není příznivé vysvětlení, zemřel orel následkem pozření racka i s tím, co rack jedl ze skládky.

Z jeho přednášky vyplývá, že tento způsob je „rouhačský život“ a neměl by se žít. „Spalovny se mohou jevit vhodnější, zdá se, že naprosto zabraňují rouhačskému životu.“ (Reno, 2015) Nicméně spalovny nepovažuje Reno za vhodné řešení, protože u skládky je ten vztah s přírodou explicitní, „podtrhuje problematiku likvidace odpadu jako problematiku obývání světa“ (Reno, 2015). Zatímco spalování se jeví jako purifikace odpadu, oheň vše zdánlivě zničí, uklidí, očistí. V tomhle je dle Rena riziko spalování, protože ten vztah a vliv na ostatní životní formy je implicitní, latentní a proto nebezpečnější.

4 METODOLOGIE

4.1 Výzkumné otázky

Jsou odpůrci spalovny proti spalování odpadu jako takovému, nebo jde jen o fyzickou blízkost takového zařízení? V čem odpůrci vidí největší problém? Z jakých zdrojů získávají informace o spalování odpadu a o spalovně jako takové? Co navrhnou jako alternativu ke spalování? Jak se změnila jejich postoje od prvních plánů po zahájení stavby? Co jejich postoje změnilo? Spalovna už se staví, má i dost zastánců, jaké v ní lidé spatřují výhody?

4.2 Informátoři

Jako zdroj informací pro výzkum mi posloužili především samotní obyvatelé Chotíkova a Příšova. Jejich zkušenosti a názory jsou hlavními pilíři této práce.

Při výběru informátorů jsem zvolila nepravděpodobnostní výběr vzorku, a to kombinaci účelového výběru a výběru nabalováním (Bernard, 2006: 186-193). Při výběru informátorů mě zajímal vztah ke spalovně, místo bydliště a věk. Byli vybíráni lidé s trvalým bydlištěm v Chotíkově nebo Příšově od osmnácti let výše. Vybírala jsem občany, kteří se zapojili ať už třeba jen svým podpisem proti spalovně, nebo se naopak vyjádřili ve prospěch spalovny. Informátory jsem buď znala osobně, nebo mi byli někým doporučení.

Celkem jsem mluvila s jedenácti lidmi, z nichž čtyři byli z Příšova a sedm z Chotíkova. Chodila jsem do domácností, takže někteří z mých informátorů jsou členy jedné rodiny. Věkově se informátoři pohybovali od osmnácti do sedmdesáti sedmi let. Sedm z mých informátorů byly ženy, čtyři byli muži. Pět z mých jedenácti informátorů se stavělo výslovně proti

spalovně, tři měli neurčitý postoj spíše s pozitivní reakcí na spalovnu a tři se vyjádřili pro spalovnu.

4.3 Sběr dat

Data jsem získávala ze semistrukturovaných rozhovorů s lidmi. Měla jsem osnovu otázek a témat, která jsem chtěla pokrýt, ale zároveň jsem nechávala informátory se rozmluvit, což se dařilo poměrně dobře díky tomu, že spalovna je opravdu ožehavým tématem, na kterém lidem pořád záleží (Bernard, 2006: 212). Pořizovala jsem si nahrávky rozhovorů, které jsem následně přepisovala, abych je mohla dále zpracovávat.

Jako doplňující posloužila data z diskuzních fór na internetu a z novinových článků. Jelikož se diskuze odehrávaly přímo v obcích, internetové diskuze na téma spalovny v Chotíkově nejsou tak bohaté. Diskuzní fórum na webových stránkách Sdružení pro udržitelný rozvoj obce Chotíkov, se kterým jsem chtěla původně pracovat, nebylo zpřístupněno, stránka nebyla dlouhé měsíce v provozu. Pracovala jsem tedy s diskuzemi pod nedávnými novinovými články na severu idnes.cz (Petříková, 2015; Šrámková, 2015), které informovaly o zrušení rozhodnutí stavebního povolení pro spalovnu.

4.4 Etická stránka výzkumu

Všichni moji informátoři byli obeznámeni s průběhem a účelem mého výzkumu. Všichni pro potvrzení podepsali informovaný souhlas, jehož podoba je pro ukázkou přiložena k této práci jako příloha číslo 2. Pro zachování anonymity informátorů jsou používána křestní jména smyšlená.

4.5 Analýza dat

Při analýze jsem hledala klíčová témata, která vyvstala v rozhovorech. Témata, která se často opakovala, nebo byla jinak relevantní, jsem si vypsala a přidělila jim číselné kódy. Poté jsem všem důležitým pasážím v rozhovorech přidělila kódy dle daného tématu. Za využití programu Microsoft Excel jsem si pak data filtrovala a hledala jsem odpovědi na výzkumné otázky a spojitosti i odlišnosti v argumentaci mých informátorů.

Dále jsem zkoumala, zda je vysledovatelné spojení mezi vzděláním, zdrojem informací a názorem. Na základě získaných informací o informátorech jsem chtěla zjistit mimo jiné, proč se lidé rozhodují pro nebo proti spalovně (Bernard, 2006: 522).

Jakákoliv textová analýza v sociálním výzkumu je pouze doplňující metodou (Fairclough, 2003: 15). Dnes lidé vyjadřují psaným slovem na internetu, veřejně, kde si to může kdokoliv přečíst. Co napíší? Co si myslí? Liší se to od toho, co by řekli do očí. Co se skrývá za daným textem? Co není explicitně vyjádřeno, ale vedlo to k daným myšlenkám? Za jakých okolností byl daný text napsán? To se vše dá z textu vyvodit (Fairclough, 2003). Při analýze příspěvků z diskuzních fór jsem se snažila hledat, co je dominantní diskurz týkající se aktivistů.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Výzkum probíhal během listopadu 2014 v Chotíkově a Příšově, kde jsem prováděla rozhovory v domácnostech obyvatel těchto vsí na téma vznikající spalovny odpadů a spalování odpadu všeobecně. Při rozhovorech jsem se snažila ponechat co největší prostor svým informátorům. Bylo vidět, že je to pro ně důležité téma, protože většina z nich se hned sama od sebe rozpovídala.

Z mých jedenácti informátorů byli čtyři odpůrci spalovny natolik, že se angažovali v peticích, případně v referendu proti spalovně, bylo by jich pět, ale jedna slečna nedosáhla zletilosti v době, kdy to bylo aktuální.

Téma spalovny bylo několik let na denním pořádku ve zmíněných obcích. Zajímavé na případu spalovny je i to, jak se postupně proměňovalo veřejné mínění za spolupráce médií s jejich tendencí vše zveličovat. Jedenáct let se vedly spory, než se nakonec spalovna začala stavět. To je dostatečná doba pro zásadní změny ve společnosti. Zajímá mě, jak spalovna ZEVO Chotíkov ovlivnila, ovlivňuje a nejspíše ještě ovlivní životy místních obyvatel.

5.1 Lokální resistance

Když jsem začínala s výzkumem, chtěla jsem se zaměřit na lokální resistenci, ta je pořád mým hlavním tématem, nicméně početně byly názory mezi mými informátory velmi vyrovnané, tak jako v referendu, ve kterém občané Chotíkova dali spalovně průchod. V roce 2009 proběhlo v Chotíkově referendum (Ježek, 2009), kterého se zúčastnilo 78% platných voličů, z nichž hlasovalo 51% pro. Podobně vyrovnané byly i názory mezi mými informátory, ovšem rozdíl mezi Příšovem a Chotíkovem je zde patrný. Jelikož Chotíkov jako obec bude ze Spalovny čerpat výhody, čímž se vykompenzuje případné znečištění ovzduší, ale Příšov nebyl původně vůbec brán v potaz, přičemž vzdálenost od spalovny je podobná.

„Zatímco se napsané studie zabývají občanskými reakcemi na reálné znečištění, většina opozice vůči spalování je preventivní, protože se objevuje ještě předtím, než se spalovny začínají stavět.“ (Johnson, 2013: 369) Podstatná část obyvatel obou vesnic se proti spalovně začala vymezovat již v počátcích projektu. Lidé začali zakládat sdružení a psát petice proti spalovně.

5.1.1 NIMBY a NIABY

Všude tam, kde obecně prospěšné zásahy do krajiny zároveň omezují obyvatele dané lokality, vzniká specifický typ lokální rezistence. V angličtině se používá akronym NIMBY (Petts, 1993) pro „not-in-my-back-yard“ jako označení pro postoj typický pro situace, kdy lidé všeobecně daný objekt schvalují, ale nechtějí ho mít takzvaně za domem. Vzniká tak napětí mezi zainteresovanými stranami a zároveň konflikty pramenící ze situace. V případě dálnic je to pak ještě komplikovanější, protože nejde jen o blízkost objektu, ale také o nutnost přesídlení. Proto je nutné vědět, co přesně obyvatelstvu vadí v případě, že jejich rezistence zdržuje či ohrožuje všeobecně prospěšný projekt. Jestliže stavbu obecně schvalují, ale pokud možno někde jinde, znamená to, že se s podobnou reakcí setkáme i na jiných místech, protože všichni bydlí blízko něčeho. Ovšem pokud jim vadí něco jiného, možná není daný projekt až tak prospěšný, jak se jeví, a je třeba se nad tím zamyslet. Bylo by pak na místě přijít s vhodnějším řešením situace. Judith Petts (1993) rozebírá ve svém článku o účinném nakládání s odpadem a vypořádávání se s obavami veřejnosti právě tento přístup NIMBY, kdy vzniká neshoda mezi prioritami společnosti a ochoty lokálního obyvatelstva přijmout dané zařízení v okolí svého bydliště.

Jsou známé případy, kdy lokální rezistence opustila od NIMBY postoje a přeformulovala své argumenty na celostní problém, čímž si zajistila větší míru respektu, protože přístup NIMBY bývá označován za sobecký a používá se jako pejorativní nálepka (Johnson, 2013). Jejich cílem pak není pouze nemít danou stavbu za domem, ale aby nebyla za

žádným domem. Někdy se používá akronym NIABY pro not-in-anybody's-backyard (Johnson, 2013: 361).

Informátor z Příšova uznal, že jemu samotnému připadá jeho pohled sobecký, když by chtěl, aby spalovna, která má vytápět Plzeň, byla v Plzni:

„Na druhou stranu všichni lidi z regionu jezdí do Plzně za prací, takže to je taky druhá věc. Takže je to takový dost sobecký říkat, ať si to postaví v Plzni, když nebýt toho velkoměsta, tak ty lidi nemají práci tady.“ (Ladislav)

Když se shodnou všichni na tom, že daná stavba by někde být měla, tak se tam postaví a nebude se brát významný zřetel na to, že ji tam místní lidé nechtějí, protože všude jsou nějakí místní lidé a nikdo z nich ji nechce mít za domem. Proto se i lokální resistance snaží přijít na způsob, jak správně argumentovat, aby docílila svého. Protesty proti spalovnám se odehrávají v mnoha částech světa. Thomas Johnson (2013) se zabývá právě třemi kampaněmi proti spalovnám v Číně konkrétně ve dvou městech Pekingu a Kantonu. Ve svém článku sleduje kampaně k prozkoumání toho, jak městská střední třída reaguje na potenciální ohrožení jejich zdraví. Johnson (2013: 369) ukazuje posun v argumentaci, který směřoval od NIMBY přístupu ke kritice spalování jako takového:

„Ve všech třech případech, původní opozice může být klasifikována jako NIMBY aktivismus, který limituje diskuzi na problém lokace. Aktivisté poté redefinovali záležitost jako problém obecného znepokojení. Mou tezí je, že tohle byl převážně strategický krok k odvrácení pejorativní nálepky NIMBY a dlouhodobé udržení opozice.“

Dále uvádí, že vzdělávání se v oblasti odpadového hospodářství a environmentálních a zdravotních rizik hrálo pro místní opoziční hnutí důležitou roli. Umožnilo to místním lidem poukázat na problematiku spalování jako na veřejnou záležitost, která je otázkou celkového odpadového hospodářství spíše než jen lokálním problémem. Celá debata se tak posunula od jednoduchého boje mezi zastánci a odpůrci spalovny k debatě o nejschůdnějším řešení, o kompromisu, o nalezení společného

cíle, kterým je bezpečné spalování se sníženými environmentálními a zdravotními riziky.

5.1.2 Sdružení pro udržitelný rozvoj obce Chotíkov

Nejvýznamnější protestní skupinu v Chotíkově představovalo hnutí Sdružení pro udržitelný rozvoj obce Chotíkov. Jsou to aktivisté, kteří od začátku podávali žaloby proti projektu spalovny, aby zabránili výstavbě. Podařilo se jim to až po dlouhé době, kdy krajský soud slyšel na podjatost úředníků. Na jiné výtky v žalobách soud nereagoval.

Dle místních jsou to lidé, kteří se přistěhovali z Plzně do nové zástavby v Chotíkově, která je při celé délce obce nejvíce vzdálená od vznikající spalovny. Moji informátoři, kteří naopak brali spalovnu jako přínos, zmiňovali tuto skupinu aktivistů a byla zřejmá nelibost, kterou vůči nim pociťují.

„Mě nejvíc vyprovokovala tadyta skupina těch lidí, už jenom tím názvem, oni si daj do názvu za rozvoj Chotíkova a vlastně, o kolik by jenom připravili peněz ten Chotíkov, kdyby to tu nebylo a bylo to o dva kilometry dál? O tom vůbec nepřemejšleli. Já jsem jim říkal, že jsou to škůdci, místo, aby pomáhali Chotíkovu, když mají tohle v názvu. Kdyby si tam dali třeba: nechceme spalovnu, prosím, ať to tam mají, ale ne za rozvoj Chotíkova, když vlastně... To bysme pomálu mohli říkat: kanalizaci tady nepotřebujem, nepotřebujem nic podle takových lidí.“ (Pavel)

Nelibost je patrná i z internetových diskuzí pod články o posledním rozhodnutí o zrušení stavebního povolení. Společně s Děťmi Země jsou tyto aktivisté v diskuzích označováni za ekoteroristy, což je zde míněno jako pejorativní výraz pro ekologické aktivisty stavějící se proti stavbám, které jsou vnímány veřejností jako přínosné, přestože ekoteroristé v pravém slova smyslu jsou radikální environmentalisté, kteří nelegálně a často násilně prosazují svou k životnímu prostředí přátelskou vizi světa (Buell,

2009). Po rozhodnutí soudu o zrušení stavebního povolení jsem se setkala i s názorem, že je pravděpodobné, že tito aktivisté jsou nástrojem Německa na zachování přísunu českého odpadu do svých spaloven. Myšlenka, že aktivisté jsou placeni někým mocnějším a bohatým, kdo má zájem na tom, aby spalovna nebyla postavena, se také objevuje i v internetových diskuzích.

Občanská sdružení Plzeňané proti spalovně Chotíkov a Sdružení pro udržitelný rozvoj obce Chotíkov jsou také největšími lokálními oponenty spalovny. Dle mého výzkumu se však zdá, že lidí ve Sdružení pro udržitelný rozvoj obce Chotíkov není mnoho, ale dokázali ovlivnit podstatnou část lidí. Informátor, který byl proti postavení spalovny, je zmiňoval jako svůj hlavní zdroj informací o spalovně.

Jsou to dva lidé z nové čtvrti, nebydlí tam dlouho, ale snaží se zasahovat. Co myslí udržitelným rozvojem? Jde jim převážně o to nemít tu spalovnu kousek od místa bydliště. Bojují jen proti téhle konkrétní spalovně. Udržitelného rozvoje obce tedy chtějí docílit tím, že zabrání provozu spalovny. Vypadá to, že aktivistům, alespoň těm skupinám, kteří se staví proti spalovnám po celé České republice, jde o nějaký celostní přístup. Ovšem aktivisté v případě Chotíkova, kteří bydlí v Chotíkově, mají jasný cíl a to nemít tuhle konkrétní spalovnu v okolí bydliště.

Milan Reiniger, hlavní veřejná postava Sdružení pro udržitelný rozvoj obce Chotíkov, uvedl v rozhovoru pro idnes.cz (Šrámková, 2015) své důvody protestu. „Já jsem prostý občan, který chce bydlet v Chotíkově, a nechci, aby mi tam sajrajt ze spálených sto tisíc tun odpadu padal na hlavu... Vytýkali jsme jim například, že nenavrhli kromě spalovny variantní řešení, které by třeba vedlo k výraznějšímu třídění odpadů, a ne hned k jejich spalování. Ale podstatné je, že i když jsme předložili kolem dvaceti žalobních důvodů, soud se zaměřil jen na jeden – podjatost úředníků.“

Je patrné, že se zaměřili na chyby v projektu ZEVO Chotíkov, aby docílili toho, že spalovna nebude uvedena do provozu. Nesnaží se o to sami přijít s alternativním řešením, ale stěžují si, že s ním nikdo jiný nepřišel

a oni by kvůli tomu museli bydlet u spalovny. Jak již bylo psáno výše, tyto argumenty většinou pro lokální resistenci nefungují, vyznívá to jako přehlížený přístup NIMBY. Pokud byli úředníci podjatí, musel pro soud tento argument fungovat. Ovšem to neznamená, že je to konečné vítězství a že se nenajde cesta, aby se spalovna uvedla do provozu.

5.2 Životní prostředí

Pro posouzení vlivu na životní prostředí se používá EIA (Johnson, 2013), což je anglická zkratka pro Environmental Impact Assessment. Je to proces, kdy se u budoucí stavby například továrny nebo spalovny, zváží její budoucí vliv na životní prostředí. Vznikne pak studie EIA, na jejímž základě je možné stavbu povolit. Tato zpráva byla vydána i pro spalovnu v Chotíkově (EIA, 2010). Nicméně stejně jako v případě spaloven v Číně (Johnson, 2013), odpůrci spalovny této studii nedůvěřují, protože ji považují za chybnou a za „jednostrannou obhajobu předloženého záměru“, tedy stavby spalovny (Děti Země, 2012).

Právě kvůli jejímu vlivu na životní prostředí proti spalovně vystupovala Strana zelených s návrhem, že je potřeba se zaměřit na zefektivnění třídění odpadu (Dvořák, 2012). Vliv na životní prostředí může spalovna mít prostřednictvím emisí, ale i zbytkovým popelem. Znečištění ovzduší je uváděné jako hlavní argument proti spalovně, což jsem předpokládala již při zahájení výzkumu, protože se v té oblasti pohybuji a slýchávala jsem ten názor často ještě předtím, než jsem se rozhodla pro téma své bakalářské práce. Do jaké míry by to znečištění ovzduší bylo reálně přítomné, se nesnažím odhadovat, zajímá mě přístup lidí k tomuto potenciálnímu ohrožení. Spalovna by každopádně dle dostupných informací měla splňovat zákonné emisní limity.

Jelikož já sama žiji v Příšově, setkala jsem se již vícekrát s názory místních lidí na spalovnu a potenciální znečištění ovzduší je nejčastěji zaslechnutý důvod k obavám. Strach ze zplodin nemají jen obyvatelé

nejbližšího okolí spalovny, ale i vzdálenějších vesnic, tohle mi řekla má příbuzná žijící v Ledcích, které leží přibližně čtyři kilometry od vznikající spalovny:

„Jasně, že ji tu nechceme. To k nám půjdou ty čoudy, Příšov to přeletí, vy se bát nemusíte, u nás se to usadí.“ (Obyvatelka Ledec)

Emisí se obyvatelé Chotíkova a Příšova neobávají jen ze spalovny, ale také z aut, protože jeden z hlavních argumentů opozice je, že se navýší doprava v okolí, protože se bude svážet odpad z větší oblasti. Zvýšená intenzita dopravy dle odpůrců také zvýší hluk. Z výpovědí vyplývá, že navýšení dopravy je významným argumentem a všichni o něm ví. Pokud se jedná o odpůrce spalovny, jsou přesvědčeni, že provoz spalovny dopravu určitě zvýší a tím negativně ovlivní jejich životní prostředí. Jednalo-li se o zastánce spalovny nebo ty, kterým spalovna nevadí, často nadnesli problém dopravy sami od sebe s tím, že „se to pořád řeší“ a oni osobně si nemyslí, že spalovna dopravu ovlivní. Na stránkách samotné spalovny (ZEVO Chotíkov, 2015) se můžeme dočíst, že Plzeňská teplárenská přiznává, že doprava odpadu do spalovny zvýší dopravu o deset speciálních nákladních aut denně. Takže ano, doprava se navýší o tolik vozů, ale jestli je to problém, to už záleží na individuálním vnímání.auta budou také přijíždět z různých směrů, což znamená, že přímo Chotíkovem nebo Příšovem projede navíc méně než deset aut.

V souvislosti se znečištěním ovzduší zmiňovali lidé zápach. V tomto případě se zápach projevil jako zajímavá dvojsmyslná kategorie. Na zápach si stěžovali především příznivci spalovny v souvislosti se skládkou, která nepříjemně zapáchá. Lidé to cítí někdy, když projíždějí kolem po silnici směrem na Karlovy Vary. Ale zápach zmínila i Jindřiška z Příšova, která je proti spalovně, ve smyslu, že by spalovna zapáchala. Vysvětlila to tak, že ve městech je kvůli emisím jiný vzduch než na venkově, tento vzduch ve městech zapáchá. Nechce tedy mít takový vzduch v Příšově kvůli spalovně.

Co se týká ovzduší v Příšově, tak z vlastní zkušenosti vím, že mimo topnou sezónu je opravdu venkovské, ale v zimních měsících, když lidé topí, dýchání venku se stává poněkud obtížným. Téma topení jsem v rozhovorech nadnášela, pokud ho informátoři vyloženě nezmínili sami. Ptala jsem se, čím oni osobně topí. Častěji o něm ale mluvili sami od sebe spíše zastánci spalovny, kteří říkali, že spalovna nebude mít velký vliv na místní ovzduší, že horší vzduch je tam celou zimu.

Když je v sázce lokální životní prostředí, lidé se zajímají. Svědčí o tom i účast v referendu, kterého se zúčastnilo 78% voličů.

5.3 Zdraví

V přehledu epidemiologických studií (Hu, Shy, 2001) zabývajících se vztahem vzdálenosti od spalovny odpadů a výskytem různých onemocnění se dozvídáme, jaké nemoci se zkoumají ve vztahu ke spalovně. Zkoumá se například vliv na reprodukční poruchy, rakovinu, zdraví respiračního ústrojí a tělesné hladiny těžkých kovů. Přestože tyto studie mohou být vzhledem k pokroku v technologiích zastaralé, mohou napovědět, čím lidé argumentují proti spalovně. Zdravotní rizika oponenti spaloven pokládají za nosný argument, jako tomu bylo právě v Číně (Johnson, 2013). Dle přehledu studií (Hu, Shy, 2011) se ukazuje, že spalovna může mít mimo jiné vliv na zvýšený výskyt rakoviny plic, ale zároveň autoři přehledu podotýkají, že v dané studii, která tohle ilustruje, nebyly zvaženy ostatní zdroje znečištění. Tudíž je možné, že zvýšený výskyt rakoviny plic v dané oblasti není následkem emisí ze spalovny.

Jak jsem uvedla, hlavní problém mají lidé s potenciálním znečištěním ovzduší. Dá se předpokládat, že tomu tak je, protože znečištění ovzduší je hrozbou pro zdraví. A zdraví je pro lidi cenné, tudíž je pochopitelné, že se o něj obávají.

Nicméně v celé debatě kolem spalovny v Chotíkově je těžké narazit na argumentaci založenou na ohrožení zdraví. Z mých informátorů zdraví zmínila jen Jindřiška, vyjádřila v souvislosti se znečištěním ovzduší, které dle ní spalovna přinese, strach o synovo a své zdraví, jelikož oba jsou alergici. Z výzkumu vyplývá pro mě překvapivá informace a to, že lidé ačkoliv si možná znečištění spojují s ohrožením zdraví, tak o tom nemluví. Až na tuhle jednu ženu nikdo z odpůrců nezmínil zdraví jako důvod pro odpor ke spalovně. Z čeho tedy pramení strach ze znečištění ovzduší, když to není strach o své zdraví a zdraví svých blízkých? A pokud to tato obava je, proč nebyla hlavním tématem konverzace na toto téma? Je snad v našich hlavách představa spojitosti a nerozlučnosti znečištění prostředí s nemocí tak zřetelná, že není třeba ji zmiňovat? Implikuje znečištění ovzduší automaticky nemoc? To může být jedno vysvětlení, že se nějak shodneme, že znečištění ovzduší je špatné a měli bychom se ho obávat, protože z něho můžeme být nemocní. Špína či znečištění přeci souvisí s nemocí. Co když se ale více než nemoci, obáváme znečištění samotného? Přistoupím-li ke spalovně jako k polutantu, který narušuje řád a vyvolává nejistotu a připustím-li, že strach ze znečištění ovzduší je jen zástupným prvkem pro strach z narušení fyzicky obývaného prostředí, pak to začne dávat smysl. Protože spalovna opravdu vyvolává nejistotu, nikdo přesně neví, jestli by skutečně škodila, ale je zásahem do prostředí, změnou, potenciální hrozbou. Tak lidé formulují svůj strach z potenciální hrozby, o které nic moc neví, pomocí již známých a ověřených obav.

5.4 Vědění a důvěra

Nahlížím na spalovnu jako na matoucí kategorii, protože ani já, ani lidé, se kterými jsem mluvila, nejsme experti na spalování odpadu a na to, jaké dopady by mohla spalovna mít. Už dopady má v tom smyslu, že nás mate, ještě ani není uvedena do provozu, ale už roky se o ní lidé hádají. Pro některé odhodlané zabránit jejímu provozu se dokonce stala náplní volného času.

K obyvatelům Chotíkova se dostávaly informace o spalovně na schůzích v obci. Schůze pořádala Plzeňská teplárenská. Na schůzích zástupci Plzeňské teplárenské poskytovali informace o spalovně samotné a osvětlovali, co by pro Chotíkov znamenala. Pokud si tedy nedělali osobní výzkum, jediné informace, které se k nim dostaly, byly od investora stavby. Dále se pak v ústním předávání transformovalo vědění o spalovně a odpůrci společně sdíleli stejnou sadu argumentů, kterou se snažili předávat dál.

Pokud nepočítám ty, kteří mají osobní zkušenosti s návštěvou spalovny nebo třídičky odpadů, tak žádný z mých informátorů neměl k dispozici informace z vlastního výzkumu či sebevzdělávání, jejich názory se proto odvíjely z velké části od důvěry či nedůvěry. Odpůrci považovali vše, co jim říkali z Plzeňské teplárenské za propagandu a ve svých výpovědích projevovali silnou nedůvěru vůči čemukoliv, co jim bylo řečeno.

„Říkají, že by při tak vysokých teplotách neměly být emise ve vzduchu. Ale říct vám můžou cokoliv. Nevěřim tomu, že do vzduchu nic nepůjde. Kdyby nic nešlo, nebude se o tom mluvit.“ (Robert)

Ve výpovědi odpůrce z Chotíkova se tak projevila ruka v ruce s nedůvěrou v lidi, kteří se snaží na něm prosazovat své zájmy, i důvěra v to, že pokud se o něčem mluví, má to vypovídající hodnotu o skutečnosti daného tématu. Odpůrci projevovali nedůvěru k investorovi stavby, k lidem, které nazývali „oni“.

„Tak jako říká se samozřejmě, teda nemám to od nich oficiálně, ale říká se, že to je nejmodernější spalování, že není žádnéj spad z toho. No tak to je, to je takový, já to beru spíš jako propagační řeči, než že bych tomu věřila.“ (Iveta)

Ale také projevovali i důvěru v obyčejné lidi, kteří se rozhodli bojovat proti spalovně:

„Nejvíc jsem se dozvěděl od těch aktivistů pár let zpátky, ti toho věděli hodně.“ (Robert)

Co se týká příznivců spalovny, tak ti vkládají naopak důvěru právě do Plzeňské teplárenské a do expertů, kteří vědí, co dělají.

„Četli jsme nějaký ten oběžník, nějakých těch metod, co je ve světě, tady obíhal nějak z kraje. Ale ne že bych to vyloženě vyhledávala, protože tomu až tolik nerozumím a nezabývala jsem se tím. Prostě jsem si říkala, že jsou tam k tomu kompetentní lidi, který to všechno umí vošéfovat, takže jsem se o to nějak víc nezajímala.“ (Karolína)

Aktivisté bojující proti spalovnám v Číně (Johnson, 2013) se vzdělávali, stávali se sami experty, nebo si brali experty na pomoc. Vedlo to k tomu, že byli slyšet a měli tedy možnost podílet se na ustavování odpadového hospodářství. Vznikl tak kompromis mezi zastánci a odpůrci spaloven, kteří takto mohli hledat společné řešení. Protože pokud tam nechtěli spalovnu mít, museli sáhnout po účinnější argumentaci, než jen že prostě nechtějí bydlet poblíž.

5.5 Skládka odpadů Chotíkov

Není dost dobře možné mluvit o spalování odpadu, když se člověk nezaobírá odpadem všeobecně. Ovšem v téhle práci jsou důležité dvě možnosti nakládání s odpadem a to skládkování a spalování, které jsou ve vzájemném vztahu už z principu, že jsou to dvě podkategorie většího tématu nakládání s odpadem. Především se ale oběma zabývám v této práci právě proto, že z výpovědí lidí vyplývá, jak moc jsou v jejich hlavách tyto kategorie propojené. Nemluví o spalovně, aby nebyla řeč také o skládce. A stejně jako se odpůrci spalovny vymezují vůči spalovně, tak se její zastánci vymezují vůči skládce. Dokonce jsou některé argumenty proti pro obě skupiny společné.

Skládka odpadů Chotíkov je skládka převážně komunálního odpadu nacházející se od roku 1988 zhruba kilometr od obce Chotíkov v okrese Plzeň-sever (Skládka odpadů Chotíkov, 2008). Je známo, že i skládka

produkuje znečištění. Tady je výčet možných škodlivin ze skládky: průsaková voda unikající z odpadu, plyny uvolňující se během procesu rozkladu, odpadky odnesené větrem do okolí, drobní škůdci a hmyz, které na skládku přiláká jednoduchý přístup k jídlu, ale můžou se rozšířit do okolí (Kolektiv autorů, 2003). Odpad se dnes na skládce ukládá do neprostupných kazet. Tyto kazety jsou na chotíkovské skládce dvě, přičemž jedna je již naplněná a životnost druhé byla odhadována do roku 2014 (Skládka odpadů Chotíkov, 2008).

Hlavním problémem, kterého si lidé všímají, je zápach.

„Z tý skládky to smrdí neskutečně.“ (Michaela)

„Byli jsme se podívat tady na skládce, my tu vlastně žijeme s tou skládkou od začátku, to bylo smradu z toho, já nevím, co všechno.“ (Lenka)

„Máme ten názor, že do země to asi není dobrý, protože to nikdo neohlídá, aby z té země, když jsme to viděli, když to dělali, to jsou vlastně takový vany z umělých hmot, který teda to nepouští pryč, ale někde to tam zůstane. A když to někdo nebude pečlivě hlídat, tak samozřejmě tahleta ta hmota, protože jsme to viděli, co z toho vytýká jo, z té nezajištěný skládky, takovej rezavej smrad, voda nebo to ani nebyla voda, to byla močůvka, která z toho odtýká pryč někam. A oni to dělali tak, že tohleto, co vyteklo z těch nádrží, tak zase vzali a nastříkali to zpátky nahoru, tak takovýhle cyklus toho byl. Takže kde je zaručeno, že co tam udělali ty vany, že teda to neproteče někam dál. Tam pod tím je vesnička, to tam k nim poteče.“ (Pavel)

Percepce skládky tudíž utváří pohled na spalovnu. Pokud má někdo problém se skládkou, je pravděpodobné, že bude spalovnu vítat. Lidé nemají problém všeobecně se skládkováním, ale žijí poblíž skládky a nevyhovuje jim to, mají dojem, že spalovna je vítanou změnou k lepšímu. Naskýtá se nám pohled na dva protipóly, které jsou ale oba determinovány tím, poblíž čeho chtějí, nebo nechtějí lidé žít. V základu tedy nikdy nejde o

zájmy celé společnosti, o velkou otázku nejúčinnějšího nakládání s odpadem, ale o to, poblíž čeho si vybereme bydlet.

5.6 Spalovna a spalování odpadu

Pět z mých jedenácti informátorů se stavělo výslovně proti spalovně, tři měli neurčitý postoj spíše s pozitivní reakcí na spalovnu a tři se vyjádřili pro spalovnu. Co se spalování odpadů týká, tak se všichni víceméně shodnou na tom, že je to efektivní metoda likvidace odpadu a spalovat odpad samo o sobě špatné není.

Pouhá promluva s lidmi byla jasným důkazem toho, jak moc významné téma spalovna je. Málokomu byla lhostejná. Naprostá většina lidí, se kterými jsem mluvila, se okamžitě jen při zmínce o spalovně rozpovídala. Ať už měli názor jakýkoliv, bylo patrné, že to téma hraje důležitou roli v jejich životech, nebo hrálo. Paní, která obcházela Příšov s peticí proti spalovně se mnou odmítla mluvit s tím, že je to pro ní minulost, uzavřené téma, prohraná bitva, s jejímž výsledkem se jí nezbývá než smířit, a dále se tím nechce zabývat.

Za překvapující považuji zjištění, že někteří lidé v Chotíkově spalovnu vyloženě vítají. Než jsem začala s výzkumem, měla jsem dojem, že lidé jsou spíše zásadně proti, nebo mají neutrální postoj a radši se nevyjadřují, protože o tom tolik neví. Ale lidé, kteří šli v referendu hlasovat pro, mají ze spalovny dobrý pocit a schvalují jí. Ne jen proto, že jim vadí skládka, ale je to silná motivace. Lidé jsou nuceni volit mezi skládkou a spalovnou, skládku tam mají a jediné, co je může zachránit od ní, je spalovna. Je ale možné, že by tam nechtěli mít ani jedno, kdyby si mohli vybrat. Z výpovědí zastánců je slyšet jistá rezignace. Smířili se s tím, že spalovat odpad je třeba a zároveň i s tím, že oni budou ti, kteří budou žít poblíž spalovny.

„A vybrali jsme si tutu cestu, že ta spalovna samozřejmě někde musí být. Jestli nebude tady, tam se vybíraly ty katastry, kdybychom řekli, že to tu nechceme, tak by to bylo třeba o 2km dál na katastru Touškova a bylo by to to samý.“ (Pavel)

Pokud by tedy Chotíkov na spalovnu nepřistoupil, mohl by na ní přistoupit Touškov, přičemž by byla pak spalovna jen o kus dál, ale Chotíkov by neměl finanční benefity, které pramení z toho, že spalovně lidé řekli ano.

„Tak někde to být musí ne. Ono se protestuje proti dálnicím a to, no tak ať nejezdí auta.“ (Lenka)

Lidé, kteří nejsou nijak zásadně proti spalovně, ale ani ji nevítají, vnímají spalovnu jako něco, co je charakteristické pro tuhle dobu a nezbyvá, než se s tím smířit.

„Ne že by člověk jako: Hurá! Bude u nás spalovna! Ale je to prostě takový, že to člověk musí vzít, je to nová doba.“ (Karolína)

5.6.1 Inspirace v zahraničí

Při své nedávné návštěvě Vídně jsem byla upozorněna na tamější spalovnu odpadů, která tam plní mimo jiné funkci turistické atrakce, protože sama spalovna je uměleckým dílem. Fasádu této spalovny a teplárny dohromady navrhoval umělec Friedensreich Hundertwasser. Především je zářející fakt, že je to spalovna stojící uprostřed města. V souvislosti se spalovnou v Chotíkově se zformovalo sdružení Plzeňané proti spalovně Chotíkov, které se vyjadřovalo proti spalovně v Chotíkově, protože by zhoršila už tak dost špatné plzeňské ovzduší. Pokud by opravdu byly dnešní spalovny velkou hrozbou pro ovzduší a tím pádem zdraví obyvatel, bylo by možné stavět je přímo uprostřed zastavěných oblastí? Odpověď na tuto otázku závisí na tom, co je považováno za velkou hrozbu. Faktem

zůstává, že ve Vídni funkční spalovna je, žádní lokální ani všeobecně ekologičtí aktivisté nedokázali zabránit její stavbě.

Zastánci spalovny i někteří odpůrci využívali příklady spaloven ze zahraničí pro opodstatnění svého postoje. Plzeňská teplárenská uspořádala cestu do zahraničí bezplatně pro obyvatele Chotíkova. Lidé se mohli zúčastnit exkurze do rakouské spalovny odpadů, kde měli možnost si prohlédnout okolí spalovny a danou spalovnu zevnitř i zvenku. Dozvěděla jsem se to od informátorů, kteří se zúčastnili této cesty. Jsou to dva manželé v důchodovém věku, kteří žijí v Chotíkově již dlouho. Uváděli tuto svou osobní zkušenost a říkali, jak moc se jim spalovna líbila, že „se to vůbec nedá srovnávat s tou skládkou.“

5.6.2 Co z toho budeme mít?

Dalším velkým tématem, které lidé zmiňovali, byly výhody pro obec. Spalovna přinese obci Chotíkov finanční výhody jako odměnu za možnost postavit spalovnu na jejím katastru. Jak to chápou lidé, je to kompenzace případných škod na životním prostředí v okolí. Otázkou zůstává, do jaké míry to lze finančně vykompenzovat. Lidé, kteří jsou pro spalovnu, zmiňují tyto výhody jako jeden z důvodů, proč tam spalovnu chtějí.

Tyto výhody se týkají jenom obyvatel Chotíkova a ne obyvatel Příšova, přestože Příšov leží od spalovny v podobné vzdálenosti. Případné znečištění ovzduší se týká obou vesnic stejnou měrou. Obyvatelé Příšova, se kterými jsem mluvila, byli proti spalovně. Nejvíce se jich dotklo to, že se jich nikdo neptal, jestli tam spalovnu chtějí, nemohli se vyjádřit v referendu. Žádné výhody z toho pro ně neplynou. Představovali by si, že by se udělal teplovod i do Příšova, aby se dalo topit, čímž by se výrazně zlepšilo ovzduší zvláště v zimních měsících, kdy venkovní vzduch po zatopení v domech bývá téměř nedýchatelný. To by bylo přívětivé řešení, které by nejspíše lidé vítali, ale takhle je to jen další zdroj znečištění a žádná kompenzace se nekoná.

Kromě financí připadá lidem důležité, že se ve spalovně vytvoří nová pracovní místa v regionu. To vnímají někteří informátoři jako pozitivní, ať už jsou proti spalovně nebo pro ni.

5.6.3 Co s komunálním odpadem?

Dalo by se říct, že spalování lidé schvalují zvláště s energetickým využitím, ale nikdo nechce mít spalovnu v blízkosti. Nicméně v dnešní době a zvláště v České republice nemáme moc možností, kam takovou stavbu umístit, aby nebyla blízko obydlí někoho. Navíc je strategicky umístěna u skládky, ze které se bude odpad spalovat a poblíž Plzně, která se bude vytápět. Tohle chápou lidé, kterým spalovna nevadí. Odpůrci sice nepovažují spalování za zavrženíhodné, ale raději by si přáli, aby ho mohli zavrhnout, aby nevypadali sobecky. Neochotně přiznávají, že se jim spalování jeví jako dobrý způsob, jak naložit s odpadem, který už nelze jinak využít. Ale to je právě to podstatné, na čem se zase shodnou obě skupiny, že by se měl spalovat odpad, který nelze jinak využít. Proto je třeba nejprve změnit dílčí součásti celého odpadové hospodářství, aby to takto fungovalo, pak bude spalování v pořádku. Pořád by ale odpůrci nechtěli bydlet poblíž spalovny kvůli emisím.

„Pokud by se našla technologie bez emisí, tak je lepší to spálit, ale to není.“ (Robert)

Problémem je, že právě propracování systému třídění natolik, aby to likvidace odpadu fungovala takhle ideálně, je dlouhodobý proces. A životnost druhé, zatím poslední, kazety na skládce u Chotíkova se krátí.

„Já když vezmu, jak se třídí mezi lidma plus to, že jsem vlastně byl v tom zařízení, kde se tříděnej odpad zpracovává dál, tak pořád je to strašně malý procento, co jde na tu obnovu, většina toho skončí zase na skládce. Takže tuto moc nikam nevede. Zatím, teda.“ (Karel)

Možná by tedy bylo lepší mít v provozu spalovnu už během procesu transformace odpadového hospodářství dle evropského vzoru, abychom nemuseli do té doby rozšiřovat skládky. Není to jen výběr mezi tříděním odpadu a spalováním jako alternativy ke skládkování, je to o rozumné kombinaci obou. Řádně třídít a pak spálit to, co neumíme recyklovat ani jinak využít.

6 ZÁVĚR

Závěrem bych ráda shrnula odpovědi na výzkumné otázky, které jsem si pokládala v počátcích výzkumu.

Jsou odpůrci spalovny proti spalování odpadu jako takovému, nebo jde jen o fyzickou blízkost takového zařízení? Nejsou proti spalování všeobecně, ale zároveň jim nejde jen o fyzickou blízkost spalovny. Fyzická blízkost je určitě hlavní motor pohánějící ten odpor ke spalovně, kdyby se stavěla kdekoliv jinde, tak jim to vadit nebude. Lidé, kteří jsou proti spalovně, ale nejsou proti spalování odpadu, cítí, že spalovna by měla být posledním bodem a měly by v ní končit jen odpady, které se nedají vytrždit nebo jinak využít. Tím pádem mají proti téhle konkrétní spalovně i věčné výhrady týkající se například objemu odpadu, který spalovna bude schopna ročně pojmout. Velikost spalovny považují za nadměrnou, což činí spalovnu v jejich očích nepotřebnou.

V čem odpůrci vidí největší problém? Zásadní důvod být proti spalovně tkví v potenciální hrozbě, kterou spalovna představuje pro místní životní prostředí. Dle toho, co lidé vypověděli, je nejvíce obávané zhoršení ovzduší. Nicméně jaký dopad by tato hrozba měla přímo na ně, už nezmiňují, strach o ohrožení vlastního zdraví následkem znečištění ovzduší vyplynul pouze z jedné výpovědi. Na základě této skutečnosti se domnívám, že tento strach ze znečištění ovzduší je jen zástupným prvkem pro strach z narušení dosavadního řádu věcí. Spalovna představuje něco nového, zatím kvůli nedostatku důvěryhodných informací neuchopitelného, což ji samu o sobě činí nečistou.

Z jakých zdrojů získávají lidé informace o spalování odpadu a o spalovně jako takové? Informace získávají z médií, z prezentací, které pro místní obyvatele připravil investor spalovny Plzeňská teplárenská a od ostatních místních lidí. Jen málo z informátorů a jen příznivci spalovny uváděli, že si sami vyhledávali informace, nebo mají nějakou osobní zkušenost.

Co navrhují jako alternativu ke spalování? Alternativou by mohlo být zabraňování vzniku a efektivnější třídění odpadu, ale to podle zastánců spalovny jde jen do určité míry a stále se bude vytvářet neupotřebitelný odpad.

Jak se změnily jejich postoje od prvních plánů po zahájení stavby? Postoje odpůrců se nezměnily. Všichni nesouhlasí se stavbou spalovny od počátku. Někteří ze zastánců zpočátku nevěděli, co si myslet, ale po získání nových informací, se rozhodli pro spalovnu.

Spalovna už se staví, má i dost zastánců, jaké v ní lidé spatřují výhody? Spalovna zajistí účinnou likvidaci odpadu s energetickým využitím, přinese finanční výhody pro obec a pracovní místa.

Spalování nemusí být nejlepší možnost likvidace odpadu právě proto, že na rozdíl od skládkování jeho efekt na prostředí a organismy není explicitní (Reno, 2015). Zatím však nic jiného nemáme krom změny celého systému, zlepšení třídění, zamezování vzniku odpadu, ale to je běh na dlouhou trať a je zřejmé, že jsme zvyklí na komfort, který máme a jak řekl jeden informátor:

„Řešením je dělat obaly z něčeho jiného, ale výrobci ví, že to chceme mít kvalitně zabalené.“ (Robert)

Kvalita balení potravin s sebou ale také přináší hromadění odpadu.

Dobrala jsem se tedy odpovědi na zásadní otázku, kterou jsem si položila. Spalovat či nespalovat? S tím, jak jsou názory na spalovnu vyrovnané, by se mohlo jevit, že polovina je pro a polovina proti spalování, ale jak jsem již uvedla, i lidé, kteří nesouhlasí se spalovnou, jsou tolerantnější ke spalování odpadu. Odpovědí tedy je spalovat, ale pokud možno někde jinde. Takhle by byli všichni spokojení. Ovšem nedošla jsem k závěru, že se celý přístup opozice vůči spalovně dá označit jako „ne na mém dvorku.“ Pokud možno někde jinde znamená někde, kde nebydlí nikdo, tedy spíše „ne na žádném dvorku“. Konečně jde o to, že lidé cítí, že je potřeba přijmout dílčí opatření, která zaručí efektivní nakládání

s odpadem tak, aby spalování byla poslední možnost a spalovalo se jen to, co už se nedá vytrždit ani jinak využít.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

7.1 Literatura

ALEXANDER, Robert M., 1971. *Social Aspects of Environmental Pollution*. Oregon State University: Corvallis: Oregon.

BARNARD, Alan, SPENCER, Jonathan (ed.), 2004. *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. London: Routledge, 437.

BERNARD, H. Russel. 2006. *Research Methods in Anthropology: Qualitative and Quantitative Approaches*. Lanham, MD; Oxford: AltaMira Press.

DOUGLAS, Mary. 1966 (2002). *Purity and Danger: An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo*. London: Routledge.

FAIRCLOUGH, Norman, 2003. *Analysing Discourse. Textual analysis for social research*. London: Routledge.

OKELY, Judith. 1984. Fieldwork in Home Countries. *Royal Anthropological Institute Newsletter* 61: 4-5.

THACKER, Eugene. 2011. *In the Dust of This Planet. Horror of Philosophy*. Alesford: Zero Books.

Kolektiv autorů. 2003. *Health and Environmental Effects of Landfilling and Incineration of Waste. A Literature Review*. Dublin: Health Research Board.

7.2 Internetové zdroje

BUELL, Lawrence. 2009. What is called ecoterrorism. *Gamma: Journal of Theory and Criticism* 16: 153-166. [online] Dostupné z: <http://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/4262048/1275004626-What%20Is%20Called%20Ecoterrorism.pdf?sequence=2>>.

Čtyři jednotky hasičů zaměstnal požár skládky komunálního odpadu v Litvínově [online] Poslední změna: 24. 6. 2014 16:09 [cit. 18. 9. 2014]. Dostupné z: <http://www.pozary.cz/clanek/88696-ctyri-jednotky-hasicu-zamestnal-pozar-skladky-komunalniho-odpadu-v-litvinove/>>.

Děti Země. 2012. *Spalovna odpadů v Chotíkově by měla dostat červenou. Úroveň posudku je velkým zklamáním, neřeší základní problémy.* [online] Publikováno: 25. 1. 2012 [cit. 8. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://www.detizeme.cz/ochranaovzdusi/?p=920>>.

DVOŘÁK, Jan. 2012. Spalovna být nemusí, stačí víc recyklovat, tvrdí Zelení. Jsou to žvásty, oponuje krajský radní. [online] Poslední změna: 20. 8. 2012 23:00 [cit. 20. 3. 2015]. Dostupné z: <<http://www.regionpodlupou.cz/460-spalovna-byt-nemusi-staci-vic-recyklovat-tvrdi-zeleni-jsou-to-zvasty-oponuje-krajsky-radni.xhtml>>.

EIA oznámení. 2010. [online]. Publikováno: 28. 7. 2010. Dostupné z: <http://www.spalovna.info/archiv/stahnuti/eia_oznameni.pdf>.

GILLE, Zsuzsa, 2009. Actor networks, modes of production, and waste regimes: reassembling the macro-social. *Environment and Planning* 42: 1049-1064. [online] Dostupné z: <<http://www.envplan.com/abstract.cgi?id=a42122>>.

HU, Suh-Woan, SHY, Carl M. 2001. Health Effects of Waste Incineration: A Review of Epidemiologic Studies. *Journal of the Air and Waste Management Association* [online] Dostupné z: <<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10473289.2001.10464324>>.

JEŽEK, Petr. 2009. *Chotíkov na Plzeňsku kývl v referendu na spalovnu* [online] Poslední změna: 5. 9. 2009 12:09 [cit. 20. 2. 2015]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/chotikov-na-plzensku-kyvl-v-referendu-na-spalovnu-volba-byla-tesna-1d9-/domaci.aspx?c=A090905_120952_domaci_lpo>.

JOHNSON, Thomas. 2013. The health factor in anti-waste incinerator campaigns in Beijing and Guangzhou. *The China Quarterly*, 214: 356-375. [online] Dostupné z: <http://journals.cambridge.org/abstract_S0305741013000660>.

LUKÁČ, Petr. *EU odmítá dát spalovně v Chotíkově dotaci 450 milionů korun. Kvůli neschopnosti ministerstva*. © 1996-2014 Economia, a.s., Hospodářské noviny IHNEED ISSN 1213 – 7693 [online] Poslední změna: 14. 11. 2013 09:47 [cit. 30. 6. 2014]. Dostupné z:

<<http://zpravy.ihned.cz/c1-61231570-brusel-nechce-dat-spalovne-v-chotikove-dotaci-450-milionu>>

NAGLE, John C., 2009. *The Idea of Pollution*. Scholarly Works. Paper 313. [online] Dostupné z:

<http://scholarship.law.nd.edu/law_faculty_scholarship>.

OBRAZEM: *Mohutný požár připravil tisíce Chilanů o domov* [online]

Poslední změna: 14. 4. 2014 14:39 [cit. 1. 8. 2014]. Dostupné z:

<<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/269676-obrazem-mohutny-pozar-pripravil-tisice-chilanu-o-domov/?mobileRedirect=off>>.

PETTS, Judith, 1993. *Effective Waste Management: Understanding and Dealing with Public Concerns*. *Waste Management and Research*. 1994. 12: 207-222. [online] Dostupné z:

<<http://wmr.sagepub.com/content/12/3/207.abstract>>.

PETŘÍKOVÁ, Petra. 2015. *Soud vyhověl aktivistům bojujícím proti téměř hotové spalovně u Plzně*. [online] Poslední změna: 6. 2. 2015 12:46 [cit. 28. 2. 2015]. Dostupné z: <http://plzen.idnes.cz/soud-spalovna-plzenska-teplarenska-stavebni-povoleni-rozhodnuti-10g-/plzen-zpravy.aspx?c=A150206_113901_plzen-zpravy_pp>.

Skládka odpadů Chotíkov. 2008. [online] [cit. 30. 3. 2015]. Dostupné z:

<<http://www.plzenskateplarenska.cz/skladka/>>.

Směrnice o odpadech, Europa: Přehledy právních předpisů EU. [online] Poslední změna: 4. 3. 2009. [cit. 30. 6. 2014]. Dostupné z:

<http://europa.eu/legislation_summaries/environment/waste_management/ev0010_cs.htm>.

ŠRÁMKOVÁ, Jitka. 2015. Teplárna zakonzervuje stavbu spalovny u Plzně, ušlý zisk chce vymáhat. [online] Poslední změna: 27. 2. 2015. [cit. 30. 3. 2015]. Dostupné z: <http://plzen.idnes.cz/teplarenska-teplarna-stavba-spalovna-stavebni-povoleni-pkp-/plzen-zpravy.aspx?c=A150227_125113_plzen-zpravy_pp>.

ŠRÁMKOVÁ, Jitka. 2015. *V kauze spalovny v Chotíkově jde jen o velký byznys, tvrdí aktivista.* [online] Poslední změna: 5. 3. 2015. [cit. 30. 3. 2015]. Dostupné z: <http://plzen.idnes.cz/spalovna-odpadu-chotikov-stavebni-povoleni-zastaveni-stavby-soud-1d2-/plzen-zpravy.aspx?c=A150303_100837_plzen-zpravy_pp>.

ŠTALMACH, Darek. 2015. *Čas se krátí. Obří spalovna u Karviné nebude a skládky se zaplňují.* [online] Poslední změna: 21. 1. 2015 7:17 [cit. 15. 3. 2015]. Dostupné z: <http://ostrava.idnes.cz/cas-se-krati-obri-spalovna-u-karvine-nejde-a-skladky-se-zaplnuji-pxi-/ostrava-zpravy.aspx?c=A150121_2133081_ostrava-zpravy_jog>.

TOŠNER, Michal, 2007. *Produkce odpadu a reprodukce pořádku: dispozitiv hygieny a čistota jako hybridní objekt.* [online]. Dostupné z: <http://yo-yo-yo.org/old/kanalizacni_ozveny_I_files/Produkce_odpadu_a_reprodukce_poradku.pdf>.

VEJVODOVÁ, Miroslava. *Spalovna u Chotíkova dotaci nedostane. Jedině zpětně.* [online] Poslední změna: 29. 7. 2014 12:12 [cit. 1. 8. 2014]. Dostupné z: <http://plzensky.denik.cz/zpravy_region/spalovna-u-chotikova-dotaci-nejde-jedine-zpetne-20140729.html>.

Závěr zjišťovacího řízení. 2010. Krajský úřad Plzeňského kraje, Odbor životního prostředí. Vydáno: 5. 11. 2010 [online] Dostupné z: <http://www.sdruzeni-chotikov.cz/inc/Dokumenty/zaver_zr_zevo_Chotikov.pdf>.

ZEVO Chotíkov, oficiální stránky. 2015. *Úvod.* [online] [cit. 21. 4. 2015] Dostupné z: <<http://www.spalovna.info/#uvod>>.

ZEVO Chotíkov, oficiální stránky. 2015. *Historie projektu*. [online] [cit. 21. 4. 2015] Dostupné z:
<<http://www.spalovna.info/historieprojektu/index.html#/0>>.

ZEVO Chotíkov, oficiální stránky. 2015. *Mýty a realita ZEVO Chotíkov* [online] [cit. 15. 4. 2015] Dostupné z:
<<http://www.spalovna.info/archiv/zdravi-myty.html>>.

7.3 Jiné

RENO, Joshua. 2015. *The Blasphemous Life of American Landfills*. (přednáška) Plzeň: ZČU, 13. 3. 2015.

8 RESUMÉ

This thesis is concerned with how local people respond to potentially threatening innovations in their neighbourhood. In particular the research is focused on how Chotíkov and Příšov inhabitants perceive the waste incinerator which is currently being built near their villages. It also takes into consideration their attitudes to waste incineration as a method of waste elimination.

Some kind of local opposition is common around the world and usually it is pejoratively labelled as Not in My Backyard (NIMBY) which is a typical attitude of different kinds of activists who are against any intervention in their neighbourhood. They specifically oppose the construction in the proximity of their houses since they are convinced that it will decrease the quality of local environment.

My research shows that people in Příšov and Chotíkov are not in fact against waste incineration in general as the inhabitants mostly agree that it is one part of suitable waste management. Nevertheless, they would prefer the incinerator to be built in an uninhabited area unless they can be sure it would not cause any harm. They fear the incinerator because it is something they do not know how to grasp. Also they propose that only waste that cannot be reused or recycled should be incinerated.

Research of resistance can contribute to better understanding of why people protest against innovations. It shows us whether people resist to an innovation itself which implies that society should consider its utility, or merely to the physical proximity of such innovation.

9 PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1: TABULKY

Tabulka č. 1: Přehled informátorů

Informátor	Pohlaví	Věk	Bydliště	Vzdělání	Názor na spalovnu
Karolína	Žena	44	Chotíkov	Vyučena	Neutrální až kladný
Michaela	Žena	20	Chotíkov	SŠ	Neutrální až kladný
Robert	Muž	45	Chotíkov	Vyučen	Záporný
Jindřiška	Žena	41	Příšov	Vyučena	Záporný
Karel	Muž	18	Chotíkov	ZŠ	Neutrální až kladný
Eliška	Žena	24	Chotíkov	VŠ	Kladný
Lenka	Žena	76	Chotíkov	Vyučena	Kladný
Pavel	Muž	77	Chotíkov	Vyučen	Kladný
Ladislav	Muž	41	Příšov	SŠ	Záporný
Iveta	Žena	41	Příšov	VŠ	Záporný
Markéta	Žena	18	Příšov	ZŠ	Záporný

Tabulka č. 2: Tabulka kódů

Úroveň 1	Úroveň 2	Úroveň 3	Téma	Vysvětlení
1			Názor, postoj	Lidé hovoří o svém názoru na spalovnu či je ze slov zřejmý postoj ke spalovně.
	1.1.		Negativní postoj	Vyjádření negativního postoje.
		1.1.1.	Petice	Mluví o petici proti spalovně.
		1.1.2.	Referendum NE	Vyjádřili se v referendu proti spalovně.
	1.2.		Pozitivní postoj	Vyjádření pozitivního postoje.
		1.2.1.	Referendum ANO	Vyjádřili se v referendu pro spalovnu.

	1.3.	Neurčitý postoj	Lidé dávají najevo svou rozpolcenost ohledně spalovny a nemají jasně vyhraněný názor.	
	1.4.	Změna názoru, postoje	Mluví o změně názoru svého nebo někoho jiného.	
	1.5.	Srovnání názorů	Srovnávají své názory a názory ostatních lidí.	
2		Informovanost	Lidé hovoří o tom, do jaké míry byli informováni oni sami či někdo jiný o určitém tématu spojeném se spalovnou a odpadem.	
	2.1.	Vědomí, informovanost, porozumění, zájem	Lidé mluví o tom, že byli dostatečně informováni či sami informace vyhledávali.	
		2.1.1.	Obecní schůze	Lidé mluví o navštívení obecních schůzí týkajících se spalovny.
		2.1.2.	Osobní zkušenost	Mluví o své osobní zkušenosti jako zdroji informací.
	2.2.	Nevědomí, neinformovanost, neporozumění, nezájem	Lidé mluví o své neinformovanosti, nevyhledávání informací, nebo o neinformovanosti jiných lidí.	
3		Konkurence obcí	Lidé mluví o ostatních obcích jako o soupeřích či srovnávají svou obec s jinou.	
4		Užitečnost	Lidé mluví o užitku, který spalovna přináší/mohla by přinést.	
	4.1.	Výhody pro obec	Lidé mluví o konkrétních výhodách pro obec.	
		4.1.1.	Finanční podpora	Lidé mluví o finanční podpoře, kterou obec získala díky spalovně.

5	4.2.	Zaměstnanost	Zmiňují jako výhodu možnost zaměstnání ve spalovně.
		Prostor	Nějakým způsobem mluví o prostoru.
	5.1.	Globální prostor	Říkají, že něco je všude na světě.
	5.2.	Periferní prostor	Mluví o okrajovém prostoru.
	5.3.	Vzdálenost	Lidé určují, jak moc je pro ně něco blízké/vzdálené.
	5.3.1.	Blížkost	Lidé hovoří o prostoru tzv. „za domem“.
	5.3.2.	Velká vzdálenost	Něco je, nebo by mělo být, vzdálené.
6		Inovace	Lidé hovoří o nových technologiích, postupech, celkově o nějaké inovaci.
7		Životní prostředí	
	7.1.	Ovzduší	Zmiňují emise a vše, co se týká ovzduší.
	7.1.1.	Topení	Mluví o zimním vytápění v obcích.
	7.2.	Hluk	Mluví o hluku povětšinou způsobeném dopravou.
	7.3.	Zápach	Mluví o zápachu, který vychází z nynější skládky, nebo bude vycházet ze spalovny.
	7.4.	Provoz	Mluví o tom, zda se se spalovnou navýší provoz v obcích.
	7.5.	Příroda	Zmiňují slovo příroda.
8		Odpad	
	8.1.	Likvidace odpadu	
	8.1.1.	Spalování	Spalování jako možnost likvidace odpadu.
	8.1.2.	Skládkování	Skládkování jako možnost likvidace odpadu.
	8.2.	Předcházení vzniku	
	8.2.1.	Třídění	Třídění jako možnost předcházení vzniku odpadu.

	8.2.2.	Kompostování Skládka Chotíkov	Říkají, zda kompostují. Přímo zmiňují skládku v Chotíkově.
	8.3.		
	8.4.	Spalovna Chotíkov	Přímo zmiňují budoucí spalovnu v Chotíkově.
	8.4.1.	Výhody spalovny	Výhody, které přímo zapříčiní spalovna (vytápění Lochotína)
	8.4.2.	Škodlivost spalovny	Mluví o tom, zda spalovna uškodí/neuškodí někomu.
	8.4.3.	Nutnost spalovny	Názor, že spalovna je potřeba.
	8.4.4.	Plzeňská teplárenská	Přímo mluví o Plzeňské teplárenské.
9		Čas/Doba	Pracují ve svých výročích s časem.
	9.1.	Budoucnost	Mluví o budoucnosti.
	9.1.1.	Predikce	Předvídají něco v budoucnosti, ale může to být i předvídání budoucích následků v minulosti.
	9.2.	Nová doba	Přímo mluví o nové době.
	9.2.1.	Modernita	Používají slovo moderní či modernita.
	9.3.	Minulost	Mluví o něčem, co bylo v minulosti.
	9.3.1.	Dlouhodobost	Usedlíci
10		Důležitost, význam	Vyjadřují důležitost nějakého tématu, význam něčeho pro sebe nebo někoho jiného.
	10.1.	Nemá význam	Nevnímají to, nemá to pro ně význam.
11		Aktivisté	Mluví o lidech, kteří se aktivně zapojovali do boje proti spalovně.
	11.1.	Ovlivňování	Říkají, že aktivisté ovlivňovali názor ostatních.
	11.2.	SPUROCH	Zmiňují Sdružení pro udržitelný rozvoj obce Chotíkov.

12		Kontradikce	Lidé si v řeči odporují.
13		Zahraníčí	Udávají příklady ze zahraničí.
14		Otázka důvěry	Projevují svou důvěřivost nebo nedůvěru.
	14.1.	Důvěra	Vkládají do někoho důvěru.
	14.2.	Nedůvěra	Jsou nedůvěřiví vůči někomu.
15		Emoce	Mluví o své emoční reakci.
	15.1.	Nadšení	
	15.2.	Strach	
16		Prosazení zájmů	Mluví o prosazování zájmů mocných.
	16.1.	Propaganda	Přímo říkají, že něco je jen propaganda.
17		Zdraví	Zmiňují své zdraví.
18		„ONI“	Mluví o NICH jako o neurčité skupině vlivných lidí.
19		Kompenzace	Přímo mluví o kompenzaci něčeho něčím.
20		Sebereflexe	Zhodnocují své postoje a výroky.
21		Devalvace majetku	Zmiňují devalvaci majetku.

Tabulka č. 3: Ukázka kódování dat

Informátor	Ú 1	Ú 2	Ú 3	Data
Karolína	9	9.2.		Ne že by člověk jako: Hurá! Bude u nás spalovna! Ale je to prostě takový, že to člověk musí vzít, je to nová doba.
Karolína	5	5.3.	5.3.1.	Obec by na tom byla jakoby, stejně by to měla za dveřmi, jak se říká, ale obec by z toho neměla žádnéj užitek.
Michaela	10	10.1.		Já to taky nevnímam, že to tam je.
Karolína	7	7.4.		Lidi si hlavně stěžovali, že tu bude velkej provoz jo, aut, což si myslim, že ten provoz bude stejnej, ne-li menší, protože dřív jezdila ta auta hodně přes obec, a nebo respektive... Nemůže bejt větší, protože to, co vozili na skládku, tak budou vozit do spalovny.
Karolína	7	7.4.		Prostě to zarazili včas, si myslim. To je tu větší provoz z Lochotínskejch lidí, který si tady dělají obchvat. Kór co udělali tu novou silnici na Malesice.
Robert	1	1.1.		Myslím si, že to dobře není.
Robert	7	7.1.		Zhorší se životní prostředí i díky dopravě, ze které také bude spousta emisí.

PŘÍLOHA 2: INFORMOVANÝ SOUHLAS

Výzkumný projekt: Spalování odpadu v kontextu výstavby spalovny Chotíkov v očích místních obyvatel (Bakalářská práce)

Výzkumník: Jana Kliková

Cílem tohoto výzkumu je ukázat na příkladu Spalovny Chotíkov, jak se lokální obyvatelstvo staví k zásahu do jejich domácího prostředí. Výzkum bude veden rozhovory s obyvateli obcí Chotíkov a Příšov na téma spalovny a spalování odpadu.

1. Souhlasím s účastí na výše uvedeném výzkumném projektu. Výzkumnice mě informovala o podstatě výzkumu a seznámila mě s cíli a metodami, které budou při výzkumu používány. Měl(a) jsem možnost vše si řádně a v klidu promyslet. Měl(a) jsem možnost se výzkumnice zeptat na vše, co jsem považoval(a) za podstatné a potřebné vědět. Na tyto své dotazy jsem dostal(a) srozumitelnou odpověď.
2. Rozumím tomu, že má účast na výzkumném projektu je dobrovolná a byla jsem informován(a), že mohu kdykoliv od spolupráce odstoupit bez udání důvodu.
3. Souhlasím s pořízením audio nahrávky rozhovoru v rámci daného výzkumu. Audio záznam bude zachován jen po nezbytně dlouhou dobu potřebnou k analýze poskytnutých informací, poté bude vymazán.
4. Rozumím tomu, že se všemi mnou poskytnutými informacemi bude nakládáno jako s důvěrnými a že všechna získaná data budou anonymizována.
5. Souhlasím s tím, že získaná data mohou být uchovávána a používána až do 1. 1. 2020.
6. Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou použity jen pro účely tohoto výzkumu a že výsledky mohou být anonymně publikovány.

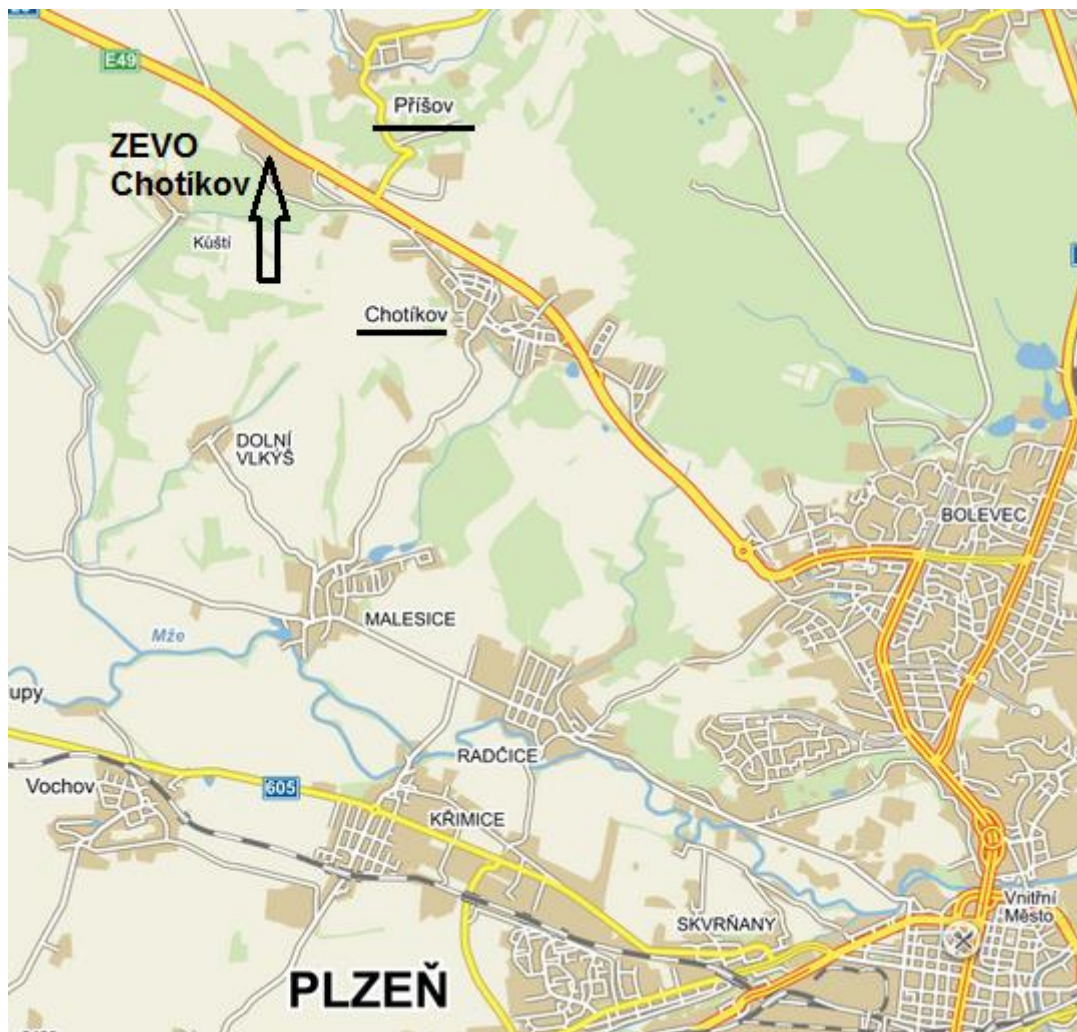
Datum:

Jméno účastníka výzkumu:

Podpis účastníka výzkumu:

Podpis výzkumníka:

PŘÍLOHA 3: MAPA

Zdroj: mapy.cz